

SELMECZ.

Szépirodalmi, társadalmi, közgazdasági és tanügyi hetilap.

Hontmegyei közlöny.

Megjelen minden kedden.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz, a hirdetések és előfizetések pedig **Dimák J. E.** kereskedéshez küldendők.

Hirdetések felvételnek Budapesten, Bécsben és Prágában Hasenstein és Vogtelnér.

Előfizetési feltételek:

Helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve:
 Egész évre . . . 5 ft. — kr.
 Félévre . . . 2 ft. 50 kr.
 Negyedévre . . . 1 ft. 25 kr.
 Egyes példány ára 10 kr.

Szerkesztői iroda: Planck-féle ház.

Háromhasábos kis sor 10 kr.

Bélyegdíj minden ígatásért 30 kr.

A t. előfizetőkhöz!

Kérem a „Selmecz“ t. előfizetőit, sziveskedjenek a második negyed végén előfizetéseiket megújítani.

Szolgáljon e felhívás egyttal válaszul azoknak, kik azt hitték, hogy a „Selmecz“ június végén megszűnik.

Egyszersmind kérem azon t. olvasókat, kik előfizetéseiket az első s második negyedévre be nem küldték, ezeknek beiktatására, annyival inkább, mivel a nyomdai költségek sokkal fölülmulják a bevételt.

Az előfizetések **Dimák J. E.** úr kereskedésébe küldendők.

A szerkesztő.

Az olajéd (glycerin.)

Közlő: Krajsík Soma.

Néhány évtized előtt glycerin csupán a vegyészek előtt volt ismeretes, újabb időben azonban sok oldalú alkalmazást nyert. A legutóbbi két évtizedben a glycerint újabb és újabb s oly annyira fontos célokra használhatónak ajánlják, hogy annak egy családban sem volna szabad hiányoznia.

A „Selmecz“ t. olvasó közönségének vélek kedves szolgálatot tenni, midőn ezen értekezést e becses lap hasábjain közzé teszem, s reményem, hogy sokan közülök, megismervén ezen anyag megbecsülhetlen hatását, közreműködni fognak annak minél magas körben való terjesztésében.

A glycerint Scheele, svéd vegyész, 1779. évben találta fel, midőn az ólomszappant (diachilon) készíté. S miután a zsírból édes anyagot nyert azt olajédnek nevezte el s a többi vegyészek figyelmét ezen felette fontos anyagra irányzá, mely jelenleg kiténő tulajdonságainál fogva úgy az iparban, mint gyógyászatban és a háztartásban különféle célokra igen gyakran alkalmaztatik.

Csak az 1811. évben Chevreul, francia vegyész, nevezte el glycerinnek; valamennyi ismert zsírnemek vizsgálásánál ismerte fel azt, hogy az olajéd úgy szólván minden zsírnemnek, legyen az szilárd, lágy vagy pedig híg, fontos vegy alkotást képezi, s hogy majd valamennyi zsírnem a glycerinnek mint foalkatrésznek palmitin- stearin- és olein-savvali vegyülete. A glycerin előállításá mindig a zsírnemeknek savakra való bontásán alapszik, mik akkor történik, ha a zsírok hanyag vagy szikeny vizegyoldattal, óloméleggel vagy pedig mésszel kezelteknék. Ha bizonyos zsírnemet pl. a fagyút vagy disznózsírt hanyag vagy szikeny vizegyoldattal vagy is az égvények oldatával főzés alá vesszük, a fagyú zsírsavai hanyag vagy szikenyvel egyesülnek s szappant alkotnak, mely konyha só segélyével az oldattól elválasztatván, annak felületén uszik, míg a glycerin az oldatban marad. A zsírok elszappanosításánál a glycerin mint melléktermény nyeretik. Az így nyert glycerint még tisztítják.

Gyógytárakban a zsírnemeket óloméleggel főzik, miáltal a zsírok felbomlanak úgy, hogy azok zsírsavai óloméleggel vegyülve oldhatlan ólomszappant alkotnak s a glycerin kevés ólommal a vízben oldva marad. Az ólom tökéletes eltávolítása céljából az

oldaton keresztül könnyekéneget vezetünk. A glycerin vizoldata lepárlás által szörpsűrűsége töményítettik.

A glycerint melléktermény gyanánt nem csak a zsírok fenebb említett módon elszappanosításánál, hanem a stearin gyertyák előállításánál is nagyban nyerik. A stearinsav előállításánál a fagyú elszappanosítása mésszel eszközöletik, mely a zsírsavakkal a vízben oldhatlan szappant alkot, míg a glycerin az oldatban hátramarad. Miután az ekként nyert oldatból a víz túlmennyisége elpárologatott, a glycerin tiszta szörpsűrűséggel hátramarad.

Mínthogy a gyárakban roppant nagy mennyiségű zsírok bontatnak fel oly célból, hogy azokból stearinsavat nyerjenek, a stearin előállításá által tehát a glycerin nyérése nagyban segítetik elő.

Újabb időkben a zsírnemeknek glycerin és zsírsavakra való bontása akként történik, hogy a zsírt túlhevített (250—300° C.) vízgőzzel kezelik. A zsírok elzárt katlanokba helyzetetnek, hova a túlhevített vízgőzök bocsátatnak, ezen eljárás folytán nagyon tiszta glycerint nyerünk.

A kereskedésben három fajta fordúl elő: nyers, tisztított és lepárolt glycerin. A nyers glycerin barna színnel bír s a zsírok és különféle sóktól tisztátlan. A tiszta glycerin rendesen színtelen s ritkán kissé sárgás, és csak kevés chlórmetet tartalmaz. A lepárolt glycerin egészen színnelküli, ment minden idegen anyagtól.

A tiszta glycerin átlátszó mint a víz, szagnélküli, kellemes édes ízű, olajos és sűrű mint a szörp. Vízben, borszeszben és aetherben könnyen oldható. A kereskedésbe bocsájtott glycerint gyakran vízzel keverik, miért is szükséges annak sűrűségét megvizsgálni, mely kell, hogy legyen 28°. Ha sódat foglal magában megismerhetjük ama pezsgésről, mely észrevehető akkor, ha valamely sav bele öntetik. Ha mésszókat tartalmaz, fehér csapadékot ad, ha bele 1% kénsavval kevert borszeszt öntünk. Ha pedig sósav van benne, akkor a kék lakmuspapírost vörösré festi.

A glycerin használatá a következő tulajdonságokon alapszik:

- 1) A glycerin sűrű, igen édes ízű folyadék. Édesége kétszerre nagyobb mint a cukoré.
- 2) Glycerin a levegő hozzájárulása által nem romlik el s nem párolog el, ellenkezőleg a levegőből a vízpárákat magába veszi s így tartalma folyton növekszik. A glycerin hygroscopikus anyag. Minden tet, mely vele érintkezésbe jön, nedvessé, szivóssá lesz, nem keményedik meg; a kemény testeket pedig hajlékonyvá s puhábbá teszi.
- 3) A papíroson állandó zsíros foltot hágy hátra; ez okból tehát a zsírokhoz hasonlít; ámde a glycerin a vízben is könnyen oldható, mit egy zsírnemmel sem tapasztalhatni, benne tehát a zsírok tulajdonságai a víz tulajdonaival összekötvek.
- 4) A glycerin hathatos szer a rothadás ellen, mínthogy a rothadáshoz hajló anyagokhoz a levegő hozzájárulását akadályozza. Ezen tulajdonságánál fogva tehát a borszeszhez is hasonlít.
- 5) A glycerin a hideg oly hatása mellett sem fagy meg, melynél a higan merevül.
- 6) A glycerin teljesen ártalmatlan, és igen tartós és állandó anyag.

Ha e kiténő tulajdonai mellett még ama figyelemre méltó körülményt is tekintetbe vesszük, hogy glycerin az óriási gyárak mellékterménye és hogy kivitele, kiterjedt használatá még sokkal nagyobb mennyiséget igényel, mint a mily mennyiségben jelenleg előállítatik, vajmi könnyen elfoghatjuk, miért lett oly nagy fontosságú az utóbbi két évtizedben. A glycerin ma már nem többé hasznavehtelen hulladék, hanem felette fontos árucikk. Azon okok egyike, melyek folytán a szappan értéke, dacára annak, hogy

alkalmazása napról napra általánosabb, nem emelkedik, éppen az olajéd nagy mérvű használatában fekszik, melyet előbb figyelemre sem méltattak s mint hasznavetetlen hulladékot a gyár csatornáin kibocsátották.

Az olajéd első gyakorlati alkalmazását 1849. évben a gyógyszerzatban nyerte. Vajmi gyakran megtörténik kivált a test tisztántartásával keveset törődő egymeknél, hogy a fulben lévő piszok a dohártyához tapad, megkeményedik, s azon réteget képez, minek következtében a dohártya ruganyosságát veszítvén, a hozzá érkezett hanghullámokat tovább nem közölheti s ekkép az ember nagyot hall vagy éppen sikketté lesz. Ha ez esetben a fulbe néhány csep gycerin eresztünk, a szilárdá vált fülpiszok megállgyul s eltávolítható lesz a dohártya megsértése nélkül s a hallérzék ismét eredeti állapotába állíttatik vissza.

Erre csakhamar azon tapasztalatra jutottak, hogy az olajédet kitűnő tulajdonságainál fogva egyéb különféle célokra a háztartásban a kéziparosoknál s a gyári iparban sikerrel lehet alkalmazni.

Lássuk előbb azon célokat, melyekre gycerin a háztartásban felhasználható, aztán pedig annak az ipartereni fontosságáról szólnunk.

A gycerin mint óvszer mindenképp a bőr védelése ellen nagy szolgálatot tesz. A bőr lehűlése tudvalevőleg az által idézettek elő, hogy a fej felbőre ha felszárad, megkeményedik, repedez, apró bőr darabkák levedlenek s a hajszálakkal együtt lehullanak. Ha azonban a fejbőrt gyakrabban gycerinnel megkenjük, az nyúlós marad s további hámhámlása meggátoltatik. A gycerin tehát kitűnő hajkenőcs, miért is jelenleg mindennemű hajkenőcsben nagy mértékben találhatók. Ha pedig valaki nem nélkülözheti az illatszereket öntsön a gycerinbe valamely finom, illatos olajat. Már fennebb is említve volt, hogy a gycerin szörp-sűrűségű s kissé ragadós folyadék, ez okból ha azt hajkenőcsnek használni akarjuk, keverjünk hozzá felannyi melegvizet s így ragadóságot veszíteni fogja. A hajhullás szintén igen gyakran a bőr megkeményedésének a kifolyása, miután a megkeményedett bőrben a hajszál mintegy megtörik. S mivel a gycerin a felbőrt lágygyá, nyulékonyná teszi, így e baj ellen is óvszerül használható.

Szép sikerrel alkalmazható a gycerin az égés okozta sebeknél. Ha kezeink bőre felrepedezett, kenjük meg gycerinnel s az ismét visszanyeri lágyágát és finomságát. Ki testének finom, fehér bőrt biztosítani akar, e célra gycerin mint teljesen ártalmatlan és biztos szer bízást ajánlhatók.

Az olajéd sok esetben a cukor helyét pótolhatja, így pl. a „lemonádé“ készítésénél, továbbá veres a fonya és málna gyümölcs befőzésénél. A likőr és citromvíz gyárakban már régóta mint édesítő szer nyer alkalmazást, keverik továbbá borba és sörbe is. Nincs is ok, mely miatt valaki a gycerintől undorodhatnék: összehasonlítva a cukorkészítést a gycerin előállításával be kell

látunk, hogy ezen utóbbi nyeresémet sokkal nagyobb tisztaság jellemzi, mint az előbbi. Az ember táplálkozására szolgáló iparcikkek között tisztaság tekintetében vajmi kevés vetélkedhetik a gycerinnel.

Számos élelmi szernek rothadástól megóvása céljából a gycerin nagy szolgálatot tesz. Így pl. a festőműhelyekben, hogy bizonyos festékeknek a szövetekhez annál jobban hozzátapadjanak a tojásfehérét használják s az így fennmaradtojássárgát áruba bocsájtják. Minthogy minden ilyen gyárban ez nagyban alkalmazatik s a gyárak rendszeren nagyobb távoltságban állítvák fel valamely nagyobb várostól, a tojássárgát nem igen lehet haszonnal értékesíteni, mert a levegő hatásának kitéve csakhamar romlásnak indul; ha azonban gycerinnel leöntjük, hosszabb időtartamon át ép állapotban marad s így távolabb eső városokba is szállítható.

Ha a húst olajéddel leöntjük megóvhatjuk azt a rothadástól, az ilyen hús azonban használat előtt megg vizet megmosandó. A gyümölcsöt valamint a tojást is ép, úde állapotban eltarthatjuk, ha az gycerinbe tétetik.

A gycerin szűp sikerrel alkalmazható az igen finom anyagok mosásánál; minthogy pedig egy némely festék benne felolvad, mindig meg kell vizsgálnunk mielőtt mosáshoz fognánk, a festőanyagot nem veszt-e színéből, ha a gycerinnel érintkezésbe jön. Kivált a keztűs munkák finomságát segítjük elő, ha azok ritkított gycerinben kimosatunk. Általában minden, mi bőrből készül, tartossá s úgy szőlyán szilárdá lesz, ha a gycerinnel gyakrabban megkenetik. Ez okból cipőkre való oly fénymáz, mely gycerint tartalmaz, kiválóan ajánlható.

A gépeknél használt szíjak időközönként gycerinbe mártanak, hogy ez azok belsejébe hatoljon s ekkép erőssé váljék. Gyümölcs befőzésnél a palaczk befőzésére használt hólyag megkeményedik úgy, hogy azt a palaczk felnyitásánál szétmetezni kell, ha azonban előbb gycerinnel megnedvesítjük nyulóssa s még többször is használhatóvá válik.

Finom gépeknél, m. pl. az óráknál a gycerin mint kitűnő kenőcs vétetik használatba, s kivált a réz és sárgarézből készült részeknél ezen eljárás felette célszerű, mert ezen ércnek más olajjal megkenve megzöldülnek s így megtámadatnak, holott gycerin teljesen ártatlan; a gycerin továbbá a legerősebb hidegben sem fagy meg s ekkép a gép mozgásában nem akadályoztatik. Finom eszközök élesztésénél szintén sokkal ajánlatosabb használni gycerint mint olajat.

Ha az arambérga olvadékába kevés gycerint öntünk, az el nem párolog. Torokfájás ellen gyógyyszerül szolgál, ha abból csekély adagot időközönként lenyelünk.

A sűrű gycerinnek oloméleggi keveréke jó ragasztó, melyet kivált asztalosok a faszorbak, repedések betömésére használnak; e keverék gyorsan keményedik. Oly edények, melyekben köolaj és benzol tartatik, belülről ezen ragasszal bevonják. Ha a faedények gycerinnel áthatvák a levegőn össze nem száradnak,

Tárca.

A vasárnapi munkaszünet.

Hogyan élvezzük a vasárnapot?

Barth László.

Talán semmittevésel vagy heveréssel? korántsem.

Az emberi test a munka változtatása által üdül fel legjobban. E változtatás az, mely a vasárnapi foglalkozást élvezetessé teszi és pedig nemcsak minőség, de mennyiségé által is. S főleg e foglalkozás mennyiségének csekély mérvé az, mi testünknek kellemes feszültségben tartja. Így például a vasárnapon tett mértőldnyit sétát, a kőznapi lakatos, asztalos vagy írásbeli munkával összehasonlítva, a séta — habár fáradsó volt is — üdítőleg fog hatni. Valamely könyv olvasása is munka, valamint a számok összehasonlása is az, de azért az olvasás, egyrészt változatossága, másrészt kellemesebb benyomása által reánk nézve üdítőbb munka lesz amannál. A gyermekek zaja és játéka fáradsóan fog hatni arra, ki foltást hallja és látja, de kellemesen érinti a hetet műhelyében eltöltött családapát. Az üdülésnek tehát természetesen a foglalkozás különbözősége szerint kell változnia, véghatásában azonban mindig legyen a cél, hogy általa a tudók szabad működése, a teljes, mely lélegzés előidéztesse, tehát a mell szabad hullámzása ne korlátoztassék. Az üdülés érzetét e szölamokkal: „mellm tágul, szinte fellélegzetem, szívem egészen megkönyebbült“ a szív s a tudók, mint a test központi szerveire vonatkozóan ki is szoktak fejezni. — De üdülést élvező mellünk önkénytelenül is indítatik olyanféle mozgásokra, melyek által a szánsavas vér tisztul, a tudók bőven jutnak élető ényhez s a test minden izma felissul. Ilyen mozgás a beszélgetés, nevetés, dalolás, szavalás tánc. Így a többek között Sokratesről, az ő világ ezen elörsorángú bölcséről beszéltek, hogy napi dolganak végezte után táncolni vágyakozott, tehát szorult mellét gyors mozgás által felrissíteni vágyott.

Üdülésre legalkalmasabb az isten szabad ege alatti s a viruló természetben való tartózkodás. Hisz ott fűrődhetünk meg a nap élető su-

garában, ott szívhatjuk be telt mellet a növényzet illatát s ott legeltetjük szemeinket a lombok sötét zöld színén!

Rövidebben jellemzi az üdülést egy sokat utazott tudós, ki e mű szerzőjéhez intézett egyik levelében így nyilatkozik: „Egy vasárnapon a glasgovi parkban legalább 30,000 sétáló embert láttam, mindannyian tisztas öltözékben voltak és szesz italok élvezete nélkül szorakoztak. E látvány lelkenre rendkívül jó hatók.“

Jól figyeljünk: „szesz italok élvezete nélkül!“ E megjegyzés egészségügyi szempontból fontos, s ki e művet figyelmesen olvasá, tudni fogja, hogy nem a szesz, az alcohol, de a víz azon elem, mely a levegővel egyetemben a kiszáradt, ellazult, kimerült izmokat újra élteti. — Senkinek sem ellenvetése az ellen, hogy a hétköznap munká közben szesz italok mértékletes (de nem „mértékkel“ való) élvezete által szerveinket fel ne frissítsük; valódi és hasznos felrissülés azonban csak a tiszta jó víz, tej vagy gyümölcs élvezete által képzelhető, mely eredeti jóságában szintén csak a természet adománya. S a ki egészséges ösztönet annyira megőrző, hogy az említett tápszernek kiváló értékét becsülhi tudja, bizonyára kerilni fogja a koszmák bűzzel és romlott levegővel telt helyiségét, hová a cégér s a roz zene zsvajva csalogatja.

S most tekintünk azon helyekre, hova az ünneplőket a harangok zúgása imára hívja — a templomokba, és az úszenteskedés vas vaslópósság minden színezeté nélkül el kell ismerünk azt, hogy a harangok összhangozó zúgása, az orrona hatalmas hangjai s a hívők éneke kellemes, nyugalmat adó hatással vannak reánk.

A templomban az isteni tisztelet hatása alatt élvezet ünnepi nyugalom, hitfelekezeti jellegéhez az egészségátannak ugyan nincs köze, de azért az erkölcs gyakorlatában találja fel legnemesebb alakzatát annak, mint reálisan „a munka változtatásának“ nevez.

A nép közegészségének alapja — mondja Sondereger — az erkölcs. Míg a természetudomány a vallásnak nem egy, a papokra nézve jövedelmes tételét halomra dönté, az alatt a való, a tett valóságának erőssé ostopává lón és szigoru törvényei a társadalmi rendet, a család szentségét és a magánélet tisztaságát dicősitik.

nem repedeznek s az a brones róluk le nem pattan. A kőolaj-, benzol- és repceolajos hordók készítésénél ezen eljárás alkalmaztatik.

Sok oldalú alkalmazást nyer az olajé az iparban is. Mindenek előtt nem csekély mennyiségű glicerin dolgoztatik fel oly készítményekre, melyek kivált testünk tisztántartására szolgálnak. Már ama számtalan készítményből mint a glicerinuszappan, kenőcs s az illatszerek különféle nemei, mik előállításánál glicerin vetetik igénybe, eléggé láthatjuk, mily nagy mértékben értékesítetik glicerinnek testünkre való hatása, s mint szépítő eszköz, mily fontos szereppel bír.

(Vége köv.)

Statistikai kimutatása

a selm. kir. kath. nagy gym. ifjúsági „Önképző kör”
eseményeinek, az 187⁹/₁₀ tanévben.

Közlő: Fittler Dezső.

Volt 30 gyűlés; ezek közül 5 díszgyűlés, és pedig Vörösmarty és Petőfi születésének emlékére; a kör tiszt. Elnökének névnapján, szavalási verseny és ünnepélyes zárgyűlés; 1 gyász-ünnepély Deák Ferencz nagy hazánkia emlékére. Beadott az önk. körbe 130 dolgozat, megbírártott 124 dolog; ezek közül 85 különböző fajú költemény, 22 szabad próza (beszély, elbeszélés, életrajz) 17 fordítás. A kívánalmaknak meg nem felelt és megsemmisített 28; kisebb nagyobb dícséretet nyert 96 dolog. A 96 közül esik a VI. oszt.-ra 65, az V. oszt.-ra 23, a IV. oszt.-ra 7. — Ismeretlen szerzővel megdícsért dolgozat 11. — Szavaltat volt összesen 139. A pályázatoknál a szavalási versenyben részt vett 12 tanuló. Az első jutalmat 3 ezüst ft. Vida József „Vitéz Jónásának” szavalója Ettemberger Lajos VI. o. t. a másodikat 2 ezüst ft. Ormai Lajos V. oszt. tan. Garay „Árpád-jával” és a harmadikat 1 ezüst ft. Dalmady Inre V. oszt. tan. nyerte el, Vörösmarty „Mit csinálnak” című költeményével. Pályámanka beérkezett összesen 27; és pedig 6 beszély, 12 lyrai költ. 9 ballada. A beszélyre kitűzött első jutalmat 1 db. aranyat Fittler Dezső VI. oszt. tan. „Kezdi buzogn s már sokra menél, halad aki megindult” jellegű és „A szeretet és szerelem” című beszélye nyerte el. A második jut. 3 ezüst ft. Ettemberger Lajos VI. o. t. „Egy ügyvéd a jelen korból” című műve. „Hála legyen pedig az Istennek” jellegű nyerte el. Dícséretet nyertek még Vnucsko Ferencz VI. o. t. „A nagypa elbeszélése” című, és Tandler Adolf VI. o. t. „Két szív története” vagy „A végzeteljes kolbászokáposzta” című víg beszélye. A lyrai költeményre kitűzött első jutalmat 3 ezüst ft. Nikl János VI. o. t. „Szüleim sirjánál” című költeménye „Aludni fogsz s nem lesznek álmaid . . .” jellegű nyert el. A második díjat 2 ezüst ft. „Könyveim őt körül folyván” jellegű Ormai Lajos V. o. t. „Mit vétettem” című költeménye. Kiváló dícséretet nyert még Hanrich Árpád VI. o. t. „Dalfüzere” mely 12 népdalból áll. Továbbá dícséretet nyertek Haverla Gábor V. o. t. „A honvédek sirja”; Tenczer Lajos V. o. t. „A dalnok”; Ettemberger Lajos VI. o. t. „Hűzd rá moré”; Tenczer Lajos V. o. t. „Eszmerőppenés”; Vnucsko F. VI. o. t. „Ha elmerengek”; Ettemberger L. VI. o. t. „A búcsú pohár” című költeményeik. A balladára kitűzött első jutalomdíjat 3 ezüst ft. Hanrich Árpád VI. o. t. „Királyasszony néuém az egerek kérném, azt a rózsát —” jellegű „Melinda” című műve nyerte el. A másodikat 2 ezüst ft. Lindmaier Berta VI. o. t. „Ember tervez, Isten végez” jellegű és a „Férjgyilkos” című balladája dícséretet nyertek Fittler László V. o. t. „Johanna”; Hanrich Árpád „A molnácsi vésznap”; Lindmaier B. „Edua boszuja” című balladája, és Ettemberger L. „A koldús” című inkább lyrai beszélye. Az ünnepélyes zárgyűlésen, melyen egyszersmind a pályadíjak osztattak ki, Fittler Dezső VI. o. t. mondott búcsúbeszédet.

Levelezés.

Selmeczbánya 1876. június 9-én.

A „Selmecz” f. é. 23-ik számában megjelent tárczacikk végső sorában oly nyilatkozatokat tartalmaz, melyeket ezuttal annál inkább nem lehet figyelmen kívül hagyni, mivel ismételt ízben a mellett hogy szerző tapintatlanságát árulják el, az akadémiai „ült. társaság és társaskörének” durva megsértését célozzák.

Ezekre nézve következő megjegyzéseim vannak: Czikkirónak szeméi ama nyolc pohár bor élvezete után, melyeket saját tulajomása szerint elköltött, alkalmasint kissé elhomályosultak, mert ő a lyceumi majális alkalmával „Handwerksburschokat” is látott ott mint vendégeket és megütődött a foltos bányakabátjaikon kikukucsáló szegénységen, — egyéb észrevételeinek mellőzésével

csak azt jegyzem meg, hogy tudja meg, ha az említett homály miatt nem tudhatta, hogy nem Handwerksburschok, hanem akadémiai polgárok voltak azok, kik mindenha tiszteletnek tartják viselhetni ama rongyos bányakabátot és napsütötte zöld lepénykét, melyet elődeik, szakunknak mostani legkitünőbb és legderékabb férfiai viseltek. Selmeczbányán ez még senkinek sem tűnt fel, egyedül az illető czikkirónak, amiből ismét csak az tűnik ki, hogy sorainak nyilván való ezélya az „ült. társaság és társaskör” megsértése.

Czikkirónak azon megjegyzését illetőleg, hogy ama akad. polgárok nem váltak dícséretre a majálisnak csak azt mondhatom, hogy ez nem is volt szándékuk s nem is voltak ott mint vendégek; ha majdnem mindannap tartózkodnak Kis-Iblyén, szeretném tudni miért ne tartózkodjanak akkor is ott, ha a lyceumi ifjúságnak majálisa van, annál is inkább, mivel Kis-Iblye első rendben az akad. hallgatóság és csak aztán áll mások rendelkezésére.

Igaz ugyan, hogy efféle czikkirók ilyenü sértései fölött csak mosolyogni lehet, s nem is ezélya e soroknak át más meggyőződésre bírni, hanem neki ama jó tanácsot adni, hogy máskor mielőtt tárczacikket ír, olvassa át figyelemmel a magyar irálytannak ama pontjait melyek a képletokról szólnak, hogy azokat esetleg jobban alkalmazhassa, és ne legyen ama kellemetlenégek kitéve, miszerint mások is, és pedig méltóan ítöljenek meg efféle csak lelki szegénységet elárló cikkjein.

Fragner Gyula,

ki szintén foltos bányakabátot visel.

Selmeczbánya, Junius 13.

Napi renden vannak multságaink. Alig van hét, melyben ne volna alkalmunk mulatni; egyik nap concert, másik nap táncmultság. Tegnap tartotta az evangélikus elemi iskola füzazi táncvizsgalmát s talán ez évben utolsót; most is, mint mindenkor az idő érezteté velünk folyófént. Délután 3 óraker egy záporos vonult keresztül a mulatok fölött; de csakhamar elcsöztök a haragos felhők s a szelid nap mosolygott a megújult természetre, kellemesebbé varázsolva a multságot. Az eső elől menekdék keresett közönség ismét a tánczterembe gyülekezett s Marschalko Gy. rendező ur kedélyes hangulata által a legvidámabb kedvbe hozta a vendégkoszort. A táncz vigan folyt esteli 8 óráig, a midőn a közönség meglegedve hazafelé indult.

Méltán köszönetet érdemel Marschalko Gy. ur buzgó fáradozásáért s kívánjuk, hogy még sok sok majális rendezhessen.

Sm.

Selmeczbánya jun. 15. 1876.

Bátor vagyok mélyen tisztelt szerkesztő urat felkérni, legyen szives lapjába a következő pár sort felvenni:

Az ember életében a becsület és egészség a legfőbb két kel-
léd, melyek közül, ha csak az egyik szenved is hiányt, a működés vezérfonala már meg van szakítva. Míg ezek közül az egyik fenntartása az ember szabad akaratától van feltételezve, addig a másik egész észrevétlenül támadatik meg. Ha pedig a sors ugy hozza magával, hogy e két tényező valamelyike megsebezettett, mi teendő marad hátra? Nemde ezen sebek minél hamarabb való elhárítása.

Hol keresendő fel ezen sebek begyógyítására szolgáló kéz? Az elsőnél a bírői kéz az, mely enyhét adhat, az utóbbinál az orvosi kéz az, mely megnyugtat. De szomorú, midőn e kezek csak gépileg, nem pedig az ész ama hatalmas tanácsadó megfontolása szerint működnek.

Nem célozom itt mélyebb fejtegetésbe bocsátkozni, csak a közönség becses figyelmét akarom felhívni, hogy a ki az egészségben hiányt szenved, ennek enyhítésére és meggyógyítására egy igen gyakorlott kéz van hivatva, csak hogy — mint látszik — hatáskörét nem ismerik teljesen. Magam is, ki nagy fogfájásban szenvedtem, orvoslást egy u. n. fogorvos-nál vettem találni; de nagyon csalódtam, fogam bele törte és a gyökér kihuzására már nem volt képm, mivel ő nála — ugy látszik — a fogó után dolgozik az ész, mi nagyon sajnos! Nemsokára ezután hekövetkezett a foglob. Ekkor Tóth Inre orvos úrhoz fordultam, ki ezen kínos helyzet daczára a gyökeret a legnagyobb ügyességgel húzta ki, mivel ő nála az ész után dolgozik a fogó.

Az ügyesség és érdem felismeretése végett e tény a nyilvánosság elé hozni kötelességemnek tartván, vagyok mélyen tisztelt szerkesztő urnak

őszinte tisztelője

B. J.

Selmecz 1876. évi Junius 15-én.

Több oldalról tudomásomra esvén a közönség csodálkozása a felett, hogy az „akadémiai magyar társaság” a leobeni bányász

akademiáról gyakorlat végezté ide érkezett ifjuság fogadtatásában a „társas kör“-rel együtt részt nem vett, kötelességemnek tartom erre nézve a felvilágosítást megadni, s kérem a szerkesztő urat e pár sort becses lapjába felvenni.

Az akadémiai igazgató úr engem s a „társas kör“ elnökét külön magához hivatván, abbéli nézetét fejezte ki, hogy illőnek tartja s igen szerető, ha az akadémia összes ifjusága párttérleket nélkül szövetkeznek a leobeni bányász akadémia hallgatóinak ünnepélyes fogadására. — A „magyar társaság“ készséggel engedte e méltányos kívánatnak s én fel is szólított a társas kör elnökét az együtt működésre. — A társasokr azouban ez ajánlatot nem fogadta el; hogy miért nem; azt kutatni nem akarom. Némelyek azt hozták fel érvül, hogy „miért fogadná a magyar társaság a németeket, ha beszélni se tud velök s a német elem ellensége.“ Erre nézve csak annyi válaszom van, hogy mi tiszteljük az idegen nemzeteket, s nem kívánjuk, hogy magyarok legyenek, sőt nem tisztelők akkor, ha nemzetök rovására más nemzetek nyelvést s szokásait sajátítanak el; azt azonban kívánhatjuk s arra törekszünk, hogy magyarország fia magyarok legyenek nyelvire s érzelmeire nézve egyaránt. — Az sem áll, hogy társaságunk tagjai a nevezett német hallgatókkal beszélni nem tudtak volna. — Igen téves nézet az, mintha a magyar társaság tagjai németül tudni s beszélni nem akarnának, legnagyobb része tud és beszél ahol s a mikor szükséges; társalgási nyelvénél azonban a magyart vallja s ha egy-egy tagja kevésbé járta is a német nyelvből, nem lévén talán alkalma annak el-sajátításához, nem oly kárhözható dolog, mint az, ha a magát magyarnak valló ifjuság magyarul nem tud s ki tud is, magyarul beszélni nem akar; s a mi a selmeci akademián sajnós, ismeretes tény.

De hogy szorosán a tárgynál maradjak, a magyar társaság azt is kívánta, hogy ha az akadémia összes ifjusága vesz részt a fogadtatásban, az vagy zászló nélkül történjék, vagy ha zászlóval, az nemzeti színű legyen. — Amint azonban értésünkre esett, hogy a társas kör a „Schacht“ zászló alatt vonul a fogadtatásra, rögtön elhatároztuk, hogy mi honn maradunk s ez volt oka elmaradásunknak, s ezért nem vádolhat senki. — Igen szíven teljes, sőt botránys dolog, ha a magyar királyi bányász és erdészakadémia ifjusága teljes ünnepélyességgel fogadja és üdvözi egy hasonló célú külföldi akadémia ifjuságát stájer színű zászlóval. — Minden magyar érzelmű embert, pedig ilyenek sokan vannak a város polgárai közt, megbotránkoztatott ez s bizonyára az akademiának sem szolgálat diszre, melynek becsületét védeni pedig minden egyes hallgatónak főkötelessége. — Valamint a vasuti vonat megérkeztek a magyar ifjúk részéről hallatott „Hoch! Hoch!“ üdvözet is igen alkalmas volt az illető külföldi vendégeket zavarba hozni a felett, vajjon nincsenek-e hazájukban? Ez ugyan szép bizonyosság volt a „társas kör“ tagjainak azon állítására, hogy ők is magyarok. — Avagy ezt bizonyították be akkor, midőn néhány „általános társaságbeli“ tag szintén nemzeti színű lobogó alatti kivonulást ajánlott, s a „társas kör“ avval csendesíté le őket, hogy vajjon a szászok, szepesiek, oláhok és tótok szinte magyar zászló alatt vonuljanak-e ki, nem volt köztök egy is, ki ez ellen szót emeljen, nem volt egy is, ki elismerte s ki-nyilatkozta volna, hogy minden ember, legyen az oláh, szász, vagy tót, ha egyszer magyar polgár s a magyar törvények védelme alatt áll, nemzetnek a magyart ismerje el, s annak színei alatt vonjon ünnepélyes alkalmakkor.

Még azon érvnek sincs helye, hogy azért vonultak ki „Schacht“ zászló alatt, mert egy más „Burschenschaft“ fogadtak, mivel az érkezett 26 hallgató közt csak 4 Bursch volt. — Igen szép fényt vet a helybeli akadémia ifjuságára az is, hogy a leobeni akademián, tehát német földön, a Burschenschaftok házában 120 hallgató közt két Burschenschaft van s mindkettőnek együtt csak 26 tagja, holott Selmecen körülbelül 240 hallgató közt 160 ifjú halálig kész védelmezni azon intézményt hazánkban, mely Németországban is már csak névleg él s honunkban sincs több a helybelin kívül.

Végül még a társas kör egynemely tagja által azon rólam terjesztett hírt, mintha én az akadémiai igazgatót úrnál könyörögni jártam volna a czéltől, hogy eszközölje ki, miszerint a magyar társaság is fentnevezett vendégeink fogadtatásában részt vehessen, aljas rágalomnak nyilvánítottam. — Hogy a magyar társaság a felhozott körülmények folytán a fogadtatásban részt nem vehetett, beláthatja kiki s e szerint abbéli elmaradását külföldi vendégeink iránti ellenszenvnek nem tulajdoníthatja.

Staudner Jenő,

az „akad. magyar társaság“ elnöke.

Ipolság június 8-án 1876.

E lap 23-ik számának hasábjain H. aláírás alatt Hontme-gyéből levél alakjában egy cikk jelent meg, mely miután úgy

szószériuti tartalmára, valamint politikai szellemére és intenciójára nézve nem egészen kielégítő s nem is egészen felel meg a valódiság helyzetének, amennyiben a cikk írja a tényeket a maga és övéi javára kizsákmányolva, egészen elferdítve tárgyalja, és inkább csak specialis érdekeket szellőztes, — nehogy tehát, hangoztatott privát egyéni fellegőssá cikkírói úrnak az ipolsági vá-lasztó kerület független szabadelvű választói nézetével és meggyőződé-sikkel azonosítottassék — avagy még inkább; nehogy e tekintetben ta-lán bizonyos titkos intés következtében, a közönségnek kevésbé beavatott része, ily módon cikke által tényleg vezetettüni enged-tessek; kénytelen vagyok a jelzett ünnepélyen tettelesen részt vett választótársaim nevében a sokszor hivatkozott cikk tartal-mát módosítva, oly értelemben illusztrálni, miszerint a benne oly nagy lelkesültséggel és szép tollal leírt ünnepélynek egyáltalában nem a benne felhozott indok, vagyis a törvénytörzőknek Ipolsá-goni állandóságáért Paczoly János úr irányába tartozó hála és elismerés adójának lerovása volt fő motívuma, — hanem egészen más, t. i. egyrészlől az: hogy Paczoly János országos képvisé-lőnknek, programbeszédében adott ígérete betartásáért — de még inkább, hogy hazánk anyagi fejlődésének megsemmisítésére irányzott legújabb egyezmény tekintetében a kormány és pártjáv-al szemben tanusított férfias magaviseletéért és a szabadelvű körből a bécsi egyezmény el nem fogadása alapján történt kilé-péséért, mint választói írásba is foglalt egyhangú bizalmi nyilat-kozatunkkal a legünnepeltebb módon megajándékozunk; — más-részlől pedig az: hogy ezen jelenséggel kapcsolatosan, a világ színe előtt el nem titkolható jelét adjuk annak, hogy az önálló vámtérület és független bank kérdésében a miniszterelnök úr által kötött szegyeintleges egyezmények folytán, sem a kormány sem pedig pártja irányába bizalommal nem viseltetünk.

Ezek voltak H. úr által leírt ünnepélynek előidéző rugói, mely hogy felsőbb helyről előgördíteni kívánt akadályok daczára is még ünnepeltebb színből nem lelte létesítését, egyedül az idő rövidségének és szeretett képviselőnk tülszerénységének tulajdonítható.

Fogadjon felvilágosításul ennyit szívesen H. úr az igazság és jobb tudomásom érdekében.

P. G.

Különfelek.

— A lövöldéből. A helybeli lövöldében f. hó 11-én 11 lövő lött; 418 lövés esett és 214 kör találtatott. Az első érmet Bertalan Alajos úr, a másodikat pedig Seidel Agoston úr nyerte.

— A selmeci ev. ág. hv. egyház felsőbb elemi iskolájának néhány tanulója az árvizkárosultak számára filléreit azon ohajjal áldozza, hogy jó akaratja szíves vétre találjon. Az adakozók: Almán Dániel ta-nító 1 ft, Baumerth Lajos 30 kr, Schmidt Gyula 10 kr, Sztankay Fe-rencz 10 kr, Sztankay Ábrahám 10 kr, Rumann Lajos 10 kr, Schmidt Laci 10 kr, Viszkoos Sámuel 10 kr, Richter Károly 10 kr, Össz. 2 ft, melyet az „Ellenőr“ szerkesztőségéhez juttattam.

Roth F.

— F. hó 12-én az Ilma akna feneké a H. József altárnád 17 évi furás után elérte. Az átfurás sikerült 20 mozsárlövés jelezte.

— Szerencsétlenség a bányában. F. hó 13-án dél-után 6 órakor Kruszlitz János vajúr munkaközben egy el nem sült töltésre ütven ez elült, s a szerencsétlen munkás Jézus Mária József kiáltással azonnal kimúlt, társa pedig jobb szemén megsértegetett. — A halált okozó töltés elülése előtti napon veretett a lyukba, mint azt egy munkás állítja.

— A selmeczibányai esperes-plébános urnak Király Ő Felsége a beeni préposti címzet adományozta.

— F. hó 11-én az ak. általános és társas kör a városunkba érkezett leobeni akadémikusok tiszteletére táncvigalmat rögtönzött, mely — bár a vendégek nagyobb része nem tánczolt — sikerült. — Az első négyest 68 pár tánczolta.

— Hivatlan vendégek. A napokban három akademiái hall-gató berontott e lap szerkesztőjéhez s szószólokj társai nevében a 21-ik számban aláírt „Egy szem- s fillutano“ valamint az „x-y“ nevével akarta megtudni, hogy „vele kicsit beszéljen“; s felszólította a szer-kesztőt, hogy „fürclaplápiában ne sértegesse az általános és társas kör-t.“ Valóban „difficile est...“; egy tárczacikk néhány sora miatt ily zajt csapni! — A szerkesztő azon táncsát, hogy gormabákosdás helyett in-kább tollat ragadjanak — mint látszik — elfogadták: megszületett az F. Gy. aláírással ellátott cikk, mit ezennel „x-y“ úr szíves figyelmébe ajánlok. — A lap minősége fölött nem adatott a „szószólok“ urnak íté-letet mondani: Ne sutor ultra crepidam; a mi annyit tesz: Vedd ke-zedbe fizettedet s járj pontosan előadásra; közelednek a colloquiunk. Ne szólj ahhoz, mit nem értesz. — Tesz még egyebet is, de elég „egy sütésből egy (nem zöld) lepény.“

— „A Közegészségi Lapok“ Jun. 15-iki száma a köv. tartal-mal jelent meg: A közegészségügyet szabályzó intézkedésekről Fran-czországban. A főváros halandósága. A tisztí orvosok kötelességei. Adalek a halálozási statisztikához. Néhány szó a fővárosban éptendő kórházak kérdéséhez, különös tekintettel az elme-beteg figyelő osztá-lyokra. A lelencz és árvaügy szabályozása a fővárosban. A tejhamisítók és a tejmérő. Adatok hazánk közegészségi viszonyaihoz: Bazin sz. k. város, Arad sz. k. város. Egyveleg. Csatornák vizsgálata a fővárosban. Gyepmesteri intézmény a fővárosban. Dr. Batizfaly gyógyintézetéről. Közegészségi állapot az egyetemi kórházban. Büntető törvényjavaslat az orvosi kör előtt. Hírek és apróságok. Légűnieti észleletek.